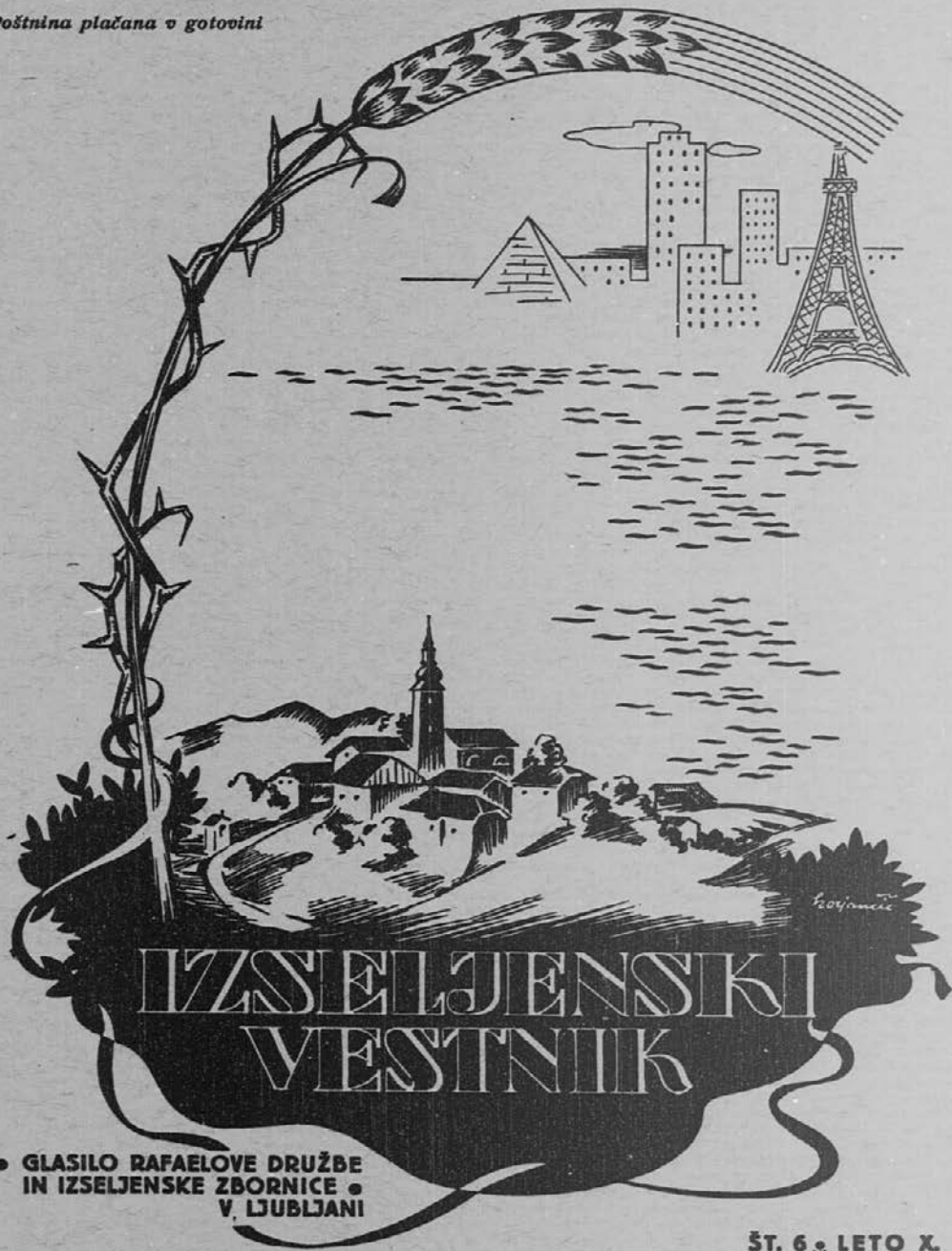

Poštnina plačana v gotovini

IZSELSJENSKI VESTNIK

• GLASILO RAFAELOVE DRUŽBE
IN IZSELSJENSKÉ ZBORNICE •
V LJUBLJANI

ŠT. 6., LETO X.
1940

»Izseljenski vestnik« izhaja mesečno. — Uredništvo in uprava: pisarna Družbe sv. Rafaela, Tyrševa cesta 31/l. v Ljubljani, telefon šte. 35-01. — Naročnina: za Jugoslavijo letno 15 din, za dijake 12 din; za inozemstvo letno: Argentina \$ 3, Belgija 25 Blg. Frs., Francija 20 Frs., Holandija 1 Gold., Italija 15 Lit., Nemčija 2 RM, U.S.A. \$ 1. — Oglasi po dogovoru. — Odgovorni urednik: Viktor Plestenjak, Ljubljana, pisarna Družbe sv. Rafaela na Tyrševi cesti šte. 31/l. — Za Zadržno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejec.

Našim naročnikom v Nemčiji

Vse drage naročnike v Nemčiji vljudno prosimo, da nam naročnino obnove in nam ostanejo zvesti tudi v prihodnje. V prizadevanju za gnotne in duhovne koristi slovenskega naroda izven domovine, kar je prvi in zadnji namen našega Vestnika, prosimo najširšega sodelovanja, in naši ljudje v tujini bodo to najlepše pokazali s tem, da bodo ne le sami ostali zvesti naročniki, temveč da bodo list tudi razširjali med sorojaki in mu pridobivali novih naročnikov. Samo tako bomo mogli Vestnik privedi do tistega obsega, ki je primeren njegovemu poslanstvu. Tudi prosimo vse one rojake, ki doslej iz kakršnega koli razloga še niso poravnali zaostale naročnine, da blagohotno upoštevajo te naše besede, ki jih je narokovala potreba. Kdôr izmed dragih nam naročnikov v Nemčiji ne bi mogel poslati naročnine neposredno upravi lista, naj jo, prosimo, izroči g. Josipu Dobraucu (Alfred Meyer Str. 98., Gladbeck, Westfalen).

Vsem za vsako uslugo že v naprej iskrena zahvala!

Uprava.

Slovinci zaupamo le slovenski zavarovalnici

Letos poteka 40 let, ko je bila v trdem boju s tujerodnim kapitalom ustanovljena popolnoma slovenska

Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani

Po 40 letih lahko ta domači zavod zadosti vsaki zavarovalni potrebi. / Nad 100 milijonov dinarjev jamstvenega premoženja! / Vsak zavarovanec prejema poučno-gospodarski mesečnik „Našo moč“. Pokažite svoje rodoljubje tudi s tem, da sklepate zavarovanja le pri domači zavarovalnici!

Ob obnovitvi TORD-a

Izseljenska zbornica je takoj ob svojem postanku ustanovila tudi poseben Tiskovni odsek Rafaelove družbe (TORD), ki je prevzel nalogo, da z ene strani redno pošilja v prvi vrsti vsem urednikom tujezemskih slovenskih časopisov zanesljiva in točna poročila o političnih, gospodarskih in kulturnih razmerah v domovini, z druge strani pa da domovino obvešča o vseh važnejših dogodkih med vojaki po svetu.

Vsi naši slovenski izseljenci so ustanovitev tega odseka iskreno pozdravili in njih časopisje je z veseljem objavljalo članke iz naših poročil. Začelo se je veliko, plodno narodno delo. Toda ker nismo našli za to svoje delo razumevanja pri upravi izseljenskega sklada, tudi nismo dosegli tiste podpore, ki bi jo odsek po svoji važnosti zaslužil. Vodili smo klub temu odsek naprej — z velikimi gmotnimi in osebnimi žrtvami, potem pa se morali ukloniti denarni stiski in odložiti to prekoristno delo za boljše čase.

Sedaj pa se nam je po mnogih naporih posrečilo, zagotoviti si drugod podporo, da smo mogli ta prevažni odsek obnoviti in s 1. majem se je začelo novo delo v tej smeri. Uspelo nam je pritegniti k sodelovanju sposobne ljudi, ki so ponudili svoje zmožnosti za naše izseljenstvo, za kar se jim iskreno zahvaljujemo.

Tako bodo torej spet vsak mesec šla v širni svet poročila o vsem, kar se godi važnega v naši državi. Predvsem jih bodo prejemale uredništva tujezemskih slovenskih časopisov in vodilni ljudje med našimi izseljenci. Vendar pa bodo po njih prodirala med najširše sloje našega naroda v tujini, ustvarjala pravo sliko o razmerah v »starem kraju« in tako krepila medsebojne vezi, kar je še posebno v tej dobi zmešnjav tako neogibno potrebno.

Naši ljudje po svetu časopise iz domovine le redko prejemajo, so od svoje rodne zemlje takorekoč popolnoma odtrgani in zato poteku našega narodnega in državnega razvoja ne morejo slediti. Posledica tega je, da so navezani skoraj izključno le na vesti, ki jih o svoji domovini dobivajo iz tujega časopisja. »Zanesljiva poročila imamo«, beremo v uvodni prve številke, da so naši izseljenci marsikje popolnoma napačno poučeni o naših razmerah tu doma. Naši nasprotniki dostikrat širijo po tujem tisku poročila, ki imajo očitno namen, škodovati naši domovini na njenem dobrem imenu in kvarno vplivati na svetovno javnost in na čut izseljencev do domovine in naroda. Zato je nujno potrebno, da dobivajo stvarna in resnična poročila, pa da bodo tudi pri vsaki priliki širili med svojim čitateljstvom in med svojimi znanci, če mogoče, tudi po tujem časopisju, pravilna poročila.«

Izseljenska zbornica.

Nekatere podrobnosti iz delavske najemne pogodbe med Jugoslavijo in Francijo*

V aprilski številki Vestnika sem obravnaval važnost socialne pogodbe so delu in pomoči, ki sta jo sklenili naša država in Francija. Danes pa bi rad obdelal vsebino delovne pogodbe, ki je s to pogodbo bila podpisana in jo mora vsak delavec, ki hoče na delo v Francijo, vzeti na znanje in podpisati.

Pogodbi sta priložena celo dva obrazca delovne pogodbe, in to za poljedeljskega delavca in delavca v industriji. Splošni pogoji so v obeh enaki.

Vsebina teh delovnih pogodb je zelo važna in bi jo morali dodobra poznati vsi, posebno delavci-izseljenci, pa tudi vsi tisti, ki se kakor koli bavijo z izseljenjskim vprašanjem. Znano je, da delavci vse podpišejo in za pogoje navadno niti ne vprašajo; šele pozneje, ko se porajajo težave in neprilike, iščejo vzroke, ki so navadno v tem, da so se za stvari, ki so v pogodbi, premalo zanimali.

Da bi se z vsemi temi vprašanji delavci-izseljenci seznanili, bi bilo potrebno, preden odpotujejo, pa tudi v tujini, organizirati predavanja, kjer bi jim pojasnili njihove pravice in dolžnosti. Preprost človek, tudi če prebere pogoje oziroma jemlje na znanje delovno pogodbo, ne ve takoj, kakšne obveznosti s tem prevzema. V tem pogledu je pri nas še vse premalo poskrbljeno.

Kaj določa tedaj pogodba, ki jo dobi v podpis delavec, najet za delo v Franciji? Najprej pridejo na vrsto točni podatki o naslovu in bivališču delavca, nato je treba navesti, za kakšno delo in za koliko časa se delavec najema (za eno sezono, leto dni itd.).

V delovni pogodbi zagotavlja delodajalec delavcu — podpisniku pogodbe — stalno delo za ves čas veljavnosti pogodbe. Delavec pa se na drugi strani zavezuje, opravljati delo, ki mu je po pogodbi določeno. Če ima delodajalec več raznih podjetij, sme delavca po potrebi premestiti iz enega v drugo podjetje. Stroški takih premestitev obremenjujejo delodajalca. Delodajalec pa ne sme poslati delavca v kako francosko kolonijo ali deželo, ki je pod protektoratom republike Francije.

Delo je urejeno po krajevnih običajih in na način, kakor ga opravljajo francoski delavci. Prekinitve za čas dela so iste kakor za domače delavce. Za vsako nadurno delo ima delavec pravico do istih poviškov in odškodnin kakor domači delavci. Ženske se ne smejo zaposliti pri snaženju in vpreganju konj, niti da bi vodile konjsko vprego, delale ali orale, branale in valjale. Če pa bi ženske izjemoma to zahtevale ali na to pristale, morajo za čas, ko opravljajo ta dela, prejemati plačo moških delavcev, ki opravljajo taka dela v podjetju, v katerem so zaposleni. Ob košnji ali žetvi so delavci dolžni delati isto število ur kakor domači delavci, in to tudi ob nedeljah in praznikih. Seveda prejemajo za ta čas iste ugodnosti oziroma poviške kakor domači delavci, vendar pa je delavcem treba omogočiti, da prisostvujejo jutranji službi božji. Prav tako so dolžni delavci ob nedeljah in praznikih opraviti neobhodno potrebna dela pri živini, sicer pa delo počiva, in to ob tistih dneh in praznikih, ki so v Franciji v navadi.

Za svoje delo prejemajo delavci enako plačo in nagrado kakor francoski delavci iste kategorije. Če pa teh ni, pa plačo, ki ustreza normalni in običajni plači dotičnih pokrajin, v katerih so zaposleni. Prav tako prejemajo naši delavci poleg plače tudi iste družinske doklade kot jih prejemajo tuji, ki so izpolnili pogoje, določene s pravilniki o blagajnah za družinske doklade.

Neznanje francoskega jezika ne more biti vzrok, da bi naš delavec dobil za to manjšo mezdo od domačega delavca.

Pogodba dalje točno določa višino plače, in to za moške delavce nad in pod 18 leti kakor tudi, kakšna je plača s hrano in stanovanjem in koliko mora delavec prejeti mezde v denarju. Delo pa se lahko sporazumno med pogodnikni spremeni v akordno delo in s tem zaslužek, ki pa mora biti v skladu z določili te pogodbe. Mesečna plača se izplačuje na koncu vsakega meseca za minul mesec, in to izključno v gotovini. Akordna dela pa zapadejo v plačilo, čim so izvršena. Na zahtevo delavca mora delodajalec dati delavcu predujem, in sicer vsak mesec do 75% približne vrednosti opravljenega dela.

* Po predavanju v radiu dne 24. maja t. l.

Ob boleznih, starosti ali onemoglosti uživajo naši delavci iste ugodnosti kakor domači delavci. Ob delavčevi smrti mora delodajalec skrbeti, da se vse potrebno uredi za pogreb. Prav tako, da izda predsednik občine mrtvaški list. O tem mora obvestiti tudi mirovnega sodnika in mu dati vse podatke o pokojniku, njegovi zapuščini, s prošnjo, da se o tem obvesti naše poslaništvo v Parizu.

Ob nezgodah pri delu imajo naši delavci enake pravice z domačimi in jim je zagotovljena zdravniška oskrba kakor tudi zdravila popolnoma brezplačno.

Delodajalec ne sme v nobenem primeru zadrževati potnih listin, delovne pogodbe ali drugih dokumentov najetih delavcev. Potne stroške — po navadnih prevoznih pogojih — krije delodajalec od kraja selitve do kraja, kjer bo delavec zaposlen, prav tako tudi stroške za prehrano. Delodajalec sme delavcu odtegniti, in to mesečno največ po 200 frankov ali 10%, za stroške, ki pa mu jih, ako delavec svojo pogodbo povsem izpolnjuje, mora pozneje vrniti.

Če pride delavec s svojo rodbino, ima pravico zanjo zahtevati posebno stanovanje, ki pa mora biti zdravo. Neozelenjeni delavci in prav tako delavke pa morajo stanovati po sobah, ki so ločene po spolu. Vso potrebno opremo v sobah za samce mora dati na razpolago delodajalec, prav tako kurjavo in razsvetljavo.

Pogodbo delodajalec lahko razveljavi, če delavec navzlic opominom še nadalje ne izpolnjuje obveznostne pogodbe, se vede tako, da moti red in disciplino v podjetju, je nasilen nasproti delodajalcu, njegovemu osebju in ako oboli za nalezljivo boleznijo, pa noče v bolnišnico. Delavec pa lahko pogodbo razveljavi:

Če mu delodajalec noče izročiti osebnih listin (potnega lista itd.); če se nasproti njemu zelo grdo postopa ali je izpostavljen trajnim žalitvam, če hrana ali stanovanje ne ustrežata itd. V vsakem primeru pa se pogodba lahko razveže šele potem, ko sta tako delodajalec kakor delavec ta dejstva ugotovila po predsedniku občine ali orožništvu ob navzočnosti dveh prič, ali pa po ministrstvu za kmetijstvo, odseku za kmetijsko delovno moč in priseljevanje. Če delavec svojega delodajalca zapusti pred potekom delovne pogodbe, mu mora povrniti znesek potnih stroškov, ki jih je zanj plačal, prav tako pa tudi izgubi pravico do odškodnine oziroma plače, ki bi jo moral še dobiti. Če pa se razveže pogodba pred svojim potekom po krivdi delodajalca, izgubi ta pravico do povračila stroškov in mora delavcu povrniti tudi plačo, ki mu jo je zadržal, odnosno v kolikor bi jo imel delavec po odpovednem roku še pravico zahtevati. V primeru smrti ali hude bolezni delavčevih najbližjih sorodnikov se pa pogodba lahko razveže, toda v takem primeru mora delavec prinesiti dokazila z našega konzulata. Vsi spori, ki se pojavijo med delodajalcem in delavcem te najemne pogodbe, je treba takoj sporočiti ministrstvu za kmetijstvo (odsek za kmetijsko delovno moč in priseljevanje), in to v francoskem ali srbskohrvatskem odnosno slovenskem jeziku, neposredno ali po naših konzulatih, ki imajo nalogo, da takoj zadevo preiščejo in uredijo.

Za industrijske delavce je najemna pogodba povsem enaka. Razlika je le v tem, da ta delavec spada pod zakone in odredbe industrijskega delavstva tako glede plač, delovnega časa, nadurnega dela itd.

Iz vsega tega sledi, da pogoji za zaposlitev naših delavcev v Franciji niso tako preprosti in je v resnici važno in potrebno, da se z njimi kar najbolj seznanimo. Posebno sedaj v teh neurejenih razmerah je še posebno važno, da tako delavci, pa tudi tisti, ki se za te stvari zanimajo, to dobro poznajo. Le na ta način bo namreč možno uspešno varovati koristi naših izseljencev.

Miklič Rado:

Razveseljivi pojavi*

So pojavi, za katere vemo, katerih važnost in pomen pa ostaneta vendarle izven zanimanja. Posebno z izseljevanjem je tako. Desetletja so pretekla, narod se je izseljeval v množicah, domovina pa ni zmogla drugega kakor nekaj iskrenih čustvenih izlivov, ki jih je porodila bolečina. Le nekaj redkih izjem je bilo, le nekaj mož, ki so se zavedali, da predstavlja slovensko izseljevanje izredno kočljivo narodnoobrambno in socialno-gospodarsko vprašanje. Toda preko sentimentalnosti nismo in nismo mogli. Medtem ko so

* Ta članek je bil napisan za aprilsko številko, a ga zaradi ozkega prostora doslej nismo mogli objaviti. (Op. ur.)

drugi, številčno mnogo močnejši narodi z razmeroma manjšim izseljevanjem že zgodaj spoznali slabe in dobre strani izseljevanja in se lotili izseljenskega vprašanja pri korenu, to je pri njegovih vzrokih, smo Slovenci ostali — pri tožbah in domoljubnih pozivih. Niti do stvarnega razpravljanja nismo prišli, kjer bi se lotili obravnavanja tistih socialno-gospodarskih razmer, ki so temeljni vzrok izseljevanju. Skoraj nedotaknjeno je vprašanje, kako vpliva izseljevanje na dejanski prirastek slovenskega naroda in njegovo poklicno ter starostno strukturo. Neznano nam je dejansko stanje našega izseljenstva. Krasna in stvarna spomenica slovenskih izseljencev v Južni Ameriki k I. slovenskemu izseljenskem kongresu v Ljubljani leta 1935. je skoraj že pozabljena. Delo za »reševanje« izseljenskega problema ni moglo preko propagandnega in organizatoričnega dela. Vse tiste redke stvarne razprave so ostale brez odmeva. Mnogo predlogov in pobud Rafaelove družbe je ostalo — le pri predlogih. Ne bom razpravjal o vzrokih teh žalostnih ugotovitev, čeprav moram takoj omeniti, da nista nepojmovanje in nerazumevanje edina vzroka. Pri takem stanju je toliko več vredna vsaka stvarna beseda, vsaka tehtna misel, ki zajame dejansko življenje, ki se loti izseljenstva kot življenjskega in ne zgolj čustvenega vprašanja. Izseljevanje je zadeva slovenskega človeka in slovenske zemlje.

V marčni številki je bila že omenjena razprava dr. I. Tomšiča. Res obravnava predvsem vprašanje organizacije znanstvenega preučevanja; toda to vprašanje je temeljne važnosti za stvarno, smotreno in uspešno delo pri izseljenskem problemu. V februarški in marčni številki »Orača«, ki je strokovno glasilo za slovenskega kmeta, pa je objavil dr. ing. Grampovčan dva članka, ki sta vredna vse pozornosti. Nista znanstveni razpravi, a to prav nič ne zmanjšuje njune pomembnosti. Tudi ne obravnavata neposredno izseljenskega vprašanja. A predmet je vendarle v neposredni zvezi z izseljenstvom in izseljevanjem. V prvem članku »Ljubo doma — kdor ga ima« ugotavlja isto, kar sem že zgoraj omenil. »Desetletja neprestano teče naša najboljša kri iz živo zasekane rane in napaja tuje narode. Desetletja že tožimo o teh bolečinah in zdi se, da so te bolečine res živo občutene in doživljene v duši nas vseh... Vendar pa tem čustvom ne slede primerna dejanja, za te bolečine ni najti učinkovitih zdravil, ker nimamo jasnih pogledov niti ne na to, kaj hočemo in ker tudi v tem nismo edini, kaj je dobro za nas in kaj slabo.« Ta točna ugotovitev ne potrebuje mnogo komentarja, saj brez pridržka pove resnico, mimo katere ne more nihče, ki hoče biti nepristranski. In ta resnica je za delo pri izseljenskem vprašanju še posebno usodna, kajti kar je tu zamujeno, je skoraj nemogoče nadoknaditi, kar je zgrešeno, je skoraj nepopravljivo. Zamujenega je pa že mnogo. Dve desetletji sta že pretekli, kar živimo v svoji svobodni državi, a izseljevanja ni konec. Še pred dvajsetimi leti je predstavljal naša Slovenija 10% vsega prebivalstva v državi. Danes je padla ta številka na 6.8%. Kot prvo se zato pojavlja vprašanje, kako ustaviti odtok naših ljudi.

Že gibanje na izseljenski akademiji poudaril, da je rešitev izseljenskega vprašanja v — gospodarski obnovi. Dr. ing. Grampovčan je istega mnenja in se pri tem omeji na del te obnove. »Poleg tega, da znatno dvignemo donos naše kmetijske zemlje, nam je potrebna industrija, in sicer ona mala industrija, ki je vkopana v bogastvo naše zemlje in ki je naša narodna last. Ona industrija, ki sloni na zdravih temeljih slovenske grude, na naravnih pogojih in ki se razvija iz prvin v naših sirovinah in iz našega dela.« Potem pa našteje za primer kar vrsto takih industrij in mednje prišteje tudi »industrijo našega izseljenstva«, katera predstavlja v moralnem, narodnem in materialnem pogledu ogromen narodni kapital, ki je doslej z naše strani skoraj neopažen, katerega pa uspešno izkoriščajo drugi evropski narodi in tuja podjetja. Tu se pojavlja nenačeto vprašanje gospodarskih in trgovskih vezi z našimi v tujini. Da so doslej ostale izven našega zanimanja, je med drugim tudi vzrok zgolj čustven odnos do izseljenskega vprašanja. In ko zaključuje dr. ing. Grampovčan svoj prvi članek, pravilno poudari osnovni pogoj, da se uspešno lotimo svojega socialno-gospodarskega načrta, namreč demokratično sodelovanje vseh ustvarjalnih sil, ki počivajo v našem narodu, kmetu, delavcu in slovensko mislečem izobraženstvu.

Ostali bi na pol poti, odnosno na začetku, že bi svojih misli ne razvil naprej. To stori v svojem drugem članku »Dom skupni si zgradimo«. Temeljna misel tega članka je, da je za velika dela varno-kulturnega značaja, ki gredo za tem, da se zavaruje po možnosti čim večjemu številu naših ljudi, ki so sedaj prisiljeni iti s trebuhom za kruhom v svet, dom na domači grudi, še posebno potreben načrt s preračunom za nujne potrebe naše Slovenije. Ne bom obnavljal vseh vsot orisanega preračuna za dobo petih let. Zanimivo pri tem je, da a naše

izseljenstvo predvideva kot potrebno vsoto letno 50 milijonov din. Dr. ing. Grampovčan sicer ne opredeljuje podrobno namena posameznih vsot. Upam pa, da nisem na napačni poti, če sklepam iz omenjenega prvega članka, da bi vsota, namenjena za izseljenstvo, služila za ustvaritev in utrditev tistih vezi med izseljenci in domovino, ki bi tvorile osnovo za duhovno in stvarno-kulturne odnose, po katerih bi mogli tudi gospodarsko stanje in zveze naših izseljencev beležiti med aktiva slovenskega narodnega gospodarstva.

V zaključku pa dr. ing. Grampovčan obljublja, da bo s svojimi mislimi nadaljeval in predvsem odgovoril na vprašanje, kje bomo našli sredstva za uresničenje naše petletke. Predmet je tak, da ga ne bomo mogli prezreti, ampak bomo sledili vsem mislim, ki po svoji stvarnosti in tehtnosti zajemajo iz osnov izseljenskega vprašanja in se v nekaterih točkah njega neposredno tičejo. Vaznost omenjenih člankov pa je med drugim zlasti v tem, da vključuje izseljenstvo v celokupno slovensko socialno-gospodarsko problematiko in ga tudi s tega stališča pojmuje. Izseljevanje je najprej socialno-gospodarski pojav in kot takemu se je treba približati. Žal pa prav ta prvenstveni značaj izseljevanja in izseljenstva najmanj poznamo in najmanj obravnavamo in tudi najmanj upoštevamo.

Kot kronist pa ne smem prezreti tudi članka, ki je izšel v tedniku »Slovenija« 22. marca t. l. Pod naslovom »Notranja kolonizacija v Sloveniji« opozori na predmet, ki uživa vse premalo pozornosti, kljub temu da je z vprašanjem našega slovenskega življenjskega prostora in prav tako z izseljenskim problemom v nerazdružljivi zvezi. Pravilno poudarja člankar, da so vsi evropski narodi že spoznali važnost notranje kolonizacije v narodnoobrambenem in biološkem oziru. Slovenci pa samo ugotavljamo gostoto objudenosti naše zemlje in ostale njene težave, ki tlačijo našega človeka in ga pehajo z zemlje v tujino, do dela pa ne pridemo. Vprašanje notranje kolonizacije pa je tako važno, da je vprav naloga izseljenske organizacije, da posveti tudi temu vprašanju potrebno mesto v svojem delovnem načrtu. Imamo sicer narodnoobrambne organizacije, a so predvsem šolskega in verskega značaja. Nimamo pa organizacije, ki bi skrbela za slovensko kmečko in hišno posest, čeprav nam je nujno potrebna. Iz istega razloga, da ima izseljensko vprašanje prvenstveno socialno-gospodarski značaj, predstavlja vprašanje notranje kolonizacije sestavni del celokupnosti vseh tistih vprašanj, ki jih je že dr. ing. Grampovčan načel v svojih dveh člankih in ki morajo nujno postati predmet intenzivnega obravnavanja, pa tudi načrtnega dela.

Misli omenjenih treh člankov niso sicer nove. Na raznih izseljenskih kongresih je bilo govora o notranji kolonizaciji kakor tudi o gospodarskih delih, ki naj omogočijo življenje vsem v skupnem domu. A ostalo je pri besedah in sentimenta¹nosti. Zdaj pa ne smemo več dovoliti, da zamrejo tehtne misli omenjenih člankov. In te misli so prišle v pravem času, ko se med drugim obravnava vprašanje naše samostojne izseljenske službe. Že nekaj misli je bilo izraženih o njej, a delokrog je ostal kar nekako prezrt. Toda nujno je, da se lotimo tudi vprašanja pristojnosti odnosno vsebine področja bodoče slovenske izseljenske službe. S tega stališča nam morejo biti omenjeni članki posebno dobrodošli kot opomin, da ne krenemo na zgolj čustvena pota, ampak pomislimo na bistvo izseljenskega problema, ki ga je porodilo vprašanje kruha!

Ivan Kmet:

Na Bregu

(Dalje.)

Sosed se je gugal v vrhu češplje. Pobirali so mu bratovi otroci. Odkar se je France oženil, mu je delo zastajalo. »Ali se je zmotil? Kaj ni tista naša?« Po Tonetu je zagomazelo. »Naša je!« Vsako mladiko pozna na svoji zemlji, pa bi drevesa pred pragom ne? Za trenutek ga je zmedlo. Stisnil je zobe, roke so se mu skrčile. Mrznja, ki jo je vsakdanje delo dušilo, se je vnela tako naglo in silno, da je planil k hiši, skočil v vežo: »Cigava je češplja pri kamniti mizi?«

»Jezus!« Mati se je tako pretrašila njegovega krika, da ji je lonce zdrknil iz rok. Obstrnela je. Ali Tone ni čakal odgovora. Očetova kri je vzkipela v njem. Zgrabil je sekiro in kakor besen planil na prosto. »Tone!« Kriknila je od strahu in bolečine. V hipu se ji je nekaj strašnega pokazalo pred očmi. Ni mogla vzdržati. Stekla je za njim. Na koncu hiše je Tone obstal z dvignjeno sekiro. Otroci so

zajokali in se razbežali. Sosed je skočil z drevesa. Z zasmehom na licu se je Tonetu bližal. Mater je vrglo predenj. Krčevito se je oklenila njegove roke. Ni ga še videla tako divjega in nikdar ni čutila toliko poguma, ko je nad njo visela svetla ostrine

»Proč, mati!« je zarohnel.

»Nikoli, Tone! Tvoja mati sem!«

Ne bi mu ubranila, kakor list bi jo odrinil, a vklenile so ga njene proseče oči, da se ni mogel ganiti.

»Tone, miruj! Samo še zdajle me poslušaj!« Mislila je na očeta, mislila na zemljo.

»Naša je!« je zastokal, kot bi ga hotelo zadušiti. Sekiro je pobesil. Mrzel pot mu je stopil na blede obraz. Od togote se je tresel po vsem životu.

»V hišo pojdi!« Zdrznila se je ob misli, kaj bi se bilo kmalu zgodilo. »Večen pekel bo. Ni vredna ta troha zemlje toliko.«

Po Tonetu je plalo, da mu je sapo jemalo. Ubogal je mater, srdit, ponižan in s težkim korakom je stopil v vežo.

Sosed je pograbil koše, se zarezal in odhlčal pod kozolec.

»Ni naša?« je prijemal pri južini mater. Bolesten dvom mu je razjedal notranjost: kaj pa še imamo?

»Je, Tone! Kar sem jaz tu, smo jo mi tresli. Ko si komaj shodil, sta se z Ančko igrala pod njo. Poznaš ga. Samogolten je, da bi za kepo prsti vero zatajil.

»Kdo ima pravico do naše zemlje?« Pokesal se je, da ni udaril. Zbil bi ga v tla, pa naj jo žre, da bo sit.

»Vsi je bomo imeli zadosti. Potrpi, da pride oče!«

»Vi bi mu še njivo prepustili. Kar orat bo prišel: to je moje. Ne! Nikoli!« Polastil se ga je gnev, da bi skočil nadenj in ga z nohti raztrgal.

Tako čudno mu je bilo. »Oče,« je dahnil. Zakričal bi, naj se vrne, a le odmev bi mu vračala gora nad vasjo. Oče ne vidi njegove bolesti.

»Zakaj bi ga ne smel ubiti za take krivice?« Zmrazilo ga je. Misel se mu je zdela pregrešna.

Sel je na vrt. Tudi bogata jesen ga ni razvedrila. Oči so mu iskale opore na sledovih očetovega dela. Srce je klicalo: oče, oče...

Oče je stanoval v mračnem predmestju. Najel si je bil nizko kočo, leseno in umazano s preperelimi stenami. Takega stanovanja bi še psu ne privoščil. Samo spat je sem hodil. Zjutraj je šel na delo in se zvečer vračal. Truden in zdelan je bil, da je komaj čakal počitka. Cutil je, da hujsa. Se tisto malo krvi, ki je pro-sevala na obrazu, je izžel temni rov. A ni odnehal. Spomnil ee je družine, domislil se je zemlje ter zgrabil rovnico z novo močjo in jo vihtel, da se je drobila ruda pod njo, da je ječalo kamenje, kakor je ječala njegova razbolela duša. »Besen je,« so si namigavali drugi. Toda on se ni zmenil, delal je, delal, njegovo srce pa je vasovalo na Bregu.

Ko je ob večerih zahajal v barako, ga je večkrat zgrabilo v srcu, da je prižgal svečo, sedel na ležišče in nastavil pero. Dolgo je strmel v mrak, zbiral misli, tehtal besede, a pismo je ostalo čisto, niti črka se ni raztegnila po njem. Opogumil se je, predal se tajnim utripom srca in pisal je dolgo, dolgo... Misel je izpodrivala misel, saj je narekovalo srce. Dokončal je. Bilo mu je, da bi za-pečatil in odposlal. Zdelo se mu je, da mu je laže pri duši. Ulegel se je vznak, roke podvil pod tilnik.

Uprl je oči v strop. »Ne! Ne bom se izdall!« Zganil se je na ležišču. Dvojna bolečina mu je žgala srce: lastna in bridkost domačih, ki jo bo rodilo pismo.

»Rajši umrjem!« Sunkoma se je dvignil, tipal za pismom. S tresočimi rokami ga je razcefral, da bi niti besede ne sestavil. Zakopal se je v plahto, odel se čez glavo in tako čakal jutra.

Bila je nedelja. Vstal je zmručen, da so se mu tresle noge. Spet so ga začele obletavati težke misli. Dogodek prejšnjega večera se je vil iz teme. Cisto jasno mu je priplaval pred oči. Opravil se je. »V cerkev moram,« je pomislil, ko je zaklenil vrata in ključ skril pod prag.

Ulice so bile prazne. Mirno je bilo v mestu, le včasih je enakomerni korak pretrgal tišino. Izza vogla se je pokazala mrka postava in hitela mimo. Po cesti je priropotal voziček. Nekje daleč je zahupal avto. Bregar je stopil v cerkev. Zvonček se je oglasil. Oči so mu drsele od oltarja od oltarja. Žive, velike slike po stenah so ga navdajale s strahom. Vendar se mu je zdelo domače, prirsčno. Strahoma so se verniki bližali oltarju, spoštljivo so poklekovali in vstajali. Tu so bili vsi enaki: starikeve in preproste ženske kakor resni ter bogati gospodje. Bregarjeve ustnice se niso zganile, jezik je molčal. Toda molilo je srce, prosilo zanj in za one na Bregarjevini.

Siv dan je visel nad mestom. Oblaki so kot nepremične svinčene skale pritiskali na hiše. Vrvenje je postajalo čimdalje večje. Bregar je brez cilja taval po mestu, da bi pregnal otožnost, ki se ga je tako rada oprijemala v temačnih dneh. Ogledoval je pisane stavbe. Veličastna poslopja so se dvigala, kot bi hotela kljubovati nebesom. Ljudje so hiteli na vse strani. Vedno se jim je moral umikati. Za seboj je začul smeh. Fant je spremljal dekle. Prešla sta ga s smehom v očeh, z obljubami na ustnicah. Svilen obleke je zašumela, izginila sta v stransko ulico.

»Glej, kako srečna hitita v življenje! Ni je kapljice sladkosti, da bi je ne prestregla v svoje čaše!«

Ozrl so je. V kavarni je sedela zajetna gospa. Poleg nje je na mizici stala posodica kave. V rokah je držala časopis. Lagodno se je naslanjala na nehkem stolu in s smehljajočim obrazom gledala skozi okno.

»Zame ni veselja, godbe, petja in smeha.« Vrtal je vase in hitel naprej. Iz gostilne se je čula harmonika. A iz dna duše se je Bregarju blestela podoba domačije. Ančka se ubija po dnini, Tone varčuje pri vsaki žveplenki, mati še vedno dela za dva. »Ne. Tu ni zame življenja,« je priznal z grenkim upom. Zasmegal se je sam sebi, da bi potolažil bolno domotožje.

»Dobro, da nisem Toneta pustil. Sel bi. Izvabila bi ga tujina in premamila, da bi pozabil na dom, kakor bi pozabil jaz, če bi mi zemlja ne bila tako globoko pognala korenina.«

Postajalo je hladno. Bati se je bilo mraza. Bregarjevi so se lotili čespelej. »Če zdaj ni zrelo, ne bo nikoli. Le doli z njimi!« je Toneta odgovoril Bende. »Pri pečljih so že kar suhe,« se je vzravnala Ančka in uravnava la se, ki so ji silili izpod rute.

»Vi ste pospravili?«

»O, kdaj že! Ali sod mi teče na vseh koncih in krajih. Srobotnjak bo delal rete, ne posodo, to ti povem, Tone!«

»Prav ti je, dragoletnik, saj mu gotovo še plačila misli dal,« je godrnjal Tone, ko je Bende odkrevljal. Srdito je stresaval bodoče veje.

»Letos je močna slivovka, kakor pravijo. Se poduhati je človek ne sme, pa je že metljiv.« Spustil se je na tla in odnesel lestvo za lopo.

»Ne boš več? Jutri bosta sama...«

»Tak spet...!«

»Orat bo prišel. Saj veš, da moramo vse zaslužiti.« Ančka je nabrala jerbašček in ga odnesla na ševnico.

»Tone, k Francku bi stopil,« ga je opomnila mati. »Morda ima čas, da bi prišel pokrivat.«

Koprivar je bil zelo slab. Tisti večer, ko je visel v jami, držeč se za korenino, je bil zanj najstrašnejši v življenju. Ni se mogel opomoči. Čutil je, kako so mu usahnile moči. Nekaj dni je poležkaval, a potlej je vstal, četudi je vedel, da ne bo več za delo. »Nisem tako za nič, ne!« je sam sebe spodbujal in se premagoval. Toda pri vsakem delu so se mu tresle roke in noge so ga bolele. Zalosten se je razgledoval po njivah. Klicale so ga! »Bog ve če bom še kdaj prijel za drevo,« je vzdihoval, ko je ob sončnih dneh hodil po svoji zemlji, počasi, tipajoč s palico pred seboj. Ni mogel prebiti doma. Družina dela vse po svoji glavi, da ti je le izpred oči. Bolelo ga je, ko je spoznal, da je telo utrujeno, volja pa močna.

Ko se je vreme sprevrglo, je Koprivarja zadržalo pri peči. Brez dela ni mogel biti. Belil je kolce, drl vitre, pletel koše. Zamotil bi se rad. Saj je spomin kot zver prežal nanj. Puške ni mogel pozabiti. Bila mu je zvesta tovarišica, zdaj pa rjavi v jami. Kadar se je zagledal v gozd, mu je postalo hudo, da bi zajokal. Edino veselje mu je bil pes. Z njim se je pogovoril kot s človekom. »Pri hiši boš, dokler boš živ,« ga je trepljal po glavi, ki mu jo je naslanjal na koleno.

Sonco ni moglo predreti gostih oblakov. Sape so majale skoraj golo drevje. Tako zgodaj že dolgo ni odpadlo listje kot to jesen. Rja ga je strla že ob koncu poletja. Zašumelo je po koruzi in drevje je začelo rumeneti. Kot bi v zrak pogledal, je bila že trda jesen.

Koprivar je gledal skozi okno. Grunt je legal k počitku. »Ko bi še ajdo pospravili,« je bil v skrbeh. Dolge, valovite njive so oklepale domačijo. Niže je štrlelo rdečkasto listje iz tal. Sosedje so že poželi in zdeli v kozolce. Zdrznil se je. Saj bi rad pokmetoval, ko pa ne more.

(Dalje.)

Mausser Karel:

Večer pred odhodom

Med vejami je tkal večer baržunasto črne niti, ki so se počasi razprezale po pobočju, se raztegnile čez jezero, ovile cerkvico na otoku v skrivnostni mrak in se kmalu dotaknile Jelovce, ki je iz vijoličastega iskrenja prehajala v rahlo se blestečo temino.

»Pojdivale,« je dihnil Jože.

Francka se je trudno obrnila, se oklenila Joževe roke in šla sta po kamnati poti. Vrh Straže se je v smreke lovil večerni veter, da je zdaj pa zdaj zaječalo, kot da bi zdihnil živ človek.

»Jože!«

»Ne morem drugače, Francka. Oče samo še zmerja, niti enega lepega pogleda nima zame. Tebe mi oponese vsak dan desetkrat, in kako zaničljivo. Ni mi vzdržati. Nočem, da bi me hiša odtrgala od tebe. Glej, Tone mi je pisal. Službo mi je že preskrbel. Vrnem se, Selanovo kajžo kupiva, Kašarjevi njivi v tistem koščku travnika, ki se naslanja na vaš gozdček, in poročiva se. Lepo nama bo.«

»Jože, predaleč boš in sama bom. In brala sem, kako čudna je tujina. Bog ve kje boš hodil, Bog ve kje se boš spominjal doma. In ti bo hudo. Potrpi, če moreš.

— Jože!

Za Kežarjem sta krenila na cesto. V Kazini so plesali, rdeči lampijončki so odsevali z jezerske gladine. Letoviščarji so se v parih sprehajali po parku, godba se je spajala s šumenjem vodometa. Nad jezerom je črnel grad.

»Kdaj odideš?« je med ihtenjem začela Francka.

Joža je davilo, solze so se mu nabirale v očeh in le s silo se je premagoval, da ni zaihtel za njo.

»Jutri ob petih zjutraj. Zadnji večer sva skupaj.«

Glas mu je zatrepetal kakor otroku pred jokom.

Francka je tiho ihtela. Jožu je trepetala roka. Nažgal si je cigareto. Nad Stolom se je vžgala zvezda.

»In kdaj se vrneš?«, je spet med jokom začela Francka.

»Morda čez dve leti, morda čez tri, kakor bom pač zaslužil.« Vsaj nekaj morava še imeti. Moje dote bo malo, tvoje skoraj nič.«

Za čas je pomolčal, nato je znova povzel:

»Ne bo ti dolgčas. Velikokrat ti bom pisal in o vsem. In name se lahko zanesesh.«

Po sili sta se skušala nasmehniti.

Hodila sta ob jezeru. Voda je butala ob breg, da so čolni, privezani na verige, udarjali ob nasip.

»Se okrog jezera pojdiva,« je zaprosil Jože. In sta šla. Zadnjič, je kljuvalo srce v obeh. Besedi ni bilo več. Francka je od časa do časa ihtela. Zvezde so se vžigale in se ogledovale na gladini.

Pred hišo sta se ločila. Med vrati že, se je Francka obrnila:

»Jože!«

Zasukal se je in obrisal v hitrici solze.

»Na! Robček z mojimi solzami. Za spomin v tujino.«

Zaihtela je na glas, da so se ji ramena stresala.

»Zbogom!« je skoraj kriknila in zaprla vrata za seboj.

Jože je omahnil skozi leso in stiskal robc k ustom.

Drugo jutro se je odpeljal. S čelom naslonjen na šipo, je strmel na jezero in ko mu je izginilo izpred oči, je zajokal, kakor še nikoli v svojem življenju.

Kotar Janez:

Pomladanska pisma

Novo mesto 27. marca 1935.

Nehote mi uhaja spomin na lansko pomlad. Takrat si se Ti veselil še slovenskih cvetic in slovenskih gozdov. Ne vem, kako je zdaj s Teboj. Mogoče prav nič ne čutiš pomladi o onih kamnitih, vročih daljinah. Gotovo ne poslušaj, kakor jaz, vsak večer slavca pod oknom, ki prepoje vso noč, da mu zjutraj, kakor pravijo, kane kaplja krvi iz kljuna.

Danes sem šel na sprehod tam mimo Grabna proti Smolenjski hosti. Saj veš za oni potoček, ob katerem sva tolikokrat iskala motivčkov. Danes, kakor lansko leto, je žuborel pod brvjo in hitel mimo zatvornice dalje. Nekaj skrivnostnega sem čutil, ko sem se spotikal ob koreninah. Sonce je sijalo skozi golo vejevje, pomladanski žefran je dehtel, ptiči pa so se neprestano sklicevali in si obljubljali ljubezen. Se vem, kako si lani uganil za vsakega ptiča, ki se je oglasil: to je ščinkavec, to je brglez, to je žolna... Tudi letos prav tako pojo in srake gnezdiijo na istem borovcu kot lani.

Pa kaj bi Ti to pravil in Ti vzbujal domotožje in spomine na vse lepe ure in dneve, ki si jih preživel med nami. Da Ti po pravici povem, meni se zdi, da ni več one prijetne družabnosti, kot je bila včasih. Janez se je ves zapil. Cele noči predsi pri »Treh«, pa kvarta in pleše. Tone uganja vsakovrstne nerodnosti po Smihelu, Tino se je vrgel na študij socialnega vprašanja in komaj kdaj pride na spregled; jaz pa hodim sam s svojimi mislimi po vseh onih potih in stezah, po katerih sva včasih skupaj hodila. Natanko še vem za oni gaber, pod katerim si se nekoč ustavlil in ročno vrgel na papir pesmico, ki je bila po enem mesecu že v »Mladiki«. Tudi mene je oni dan prijelo, da bi napravil pesem; napisal sem nekaj na papir, a sam Bog se usmilil — še isti večer sem nestvor vrgel v peč. Zdej samo gledam svet okoli sebe in srkam vase pomlad. Vesel sem vsake sapice in vsakega sončnega žarka, ki mi pade na čelo. Saj celo sončni žarki diše po pomladi; kaj bo šele tedaj, ko bodo breskve in hruške pod oknom razprle svoje cvetove ter bo v meji vzcvetel španski bežeg. Nočem Te spominjati na one meje, ki jih predobro poznaš, ob katerih sva po nekateri večer klepetala ob luninem svitu.

Zaspan sem in oči mi lezejo skupaj. Prosim Te, da mi kmalu odpišeš, zanima me, kako je s Teboj.

Srčno Te pozdravlja

Tvoj Stefan

Novo mesto 13. aprila 1935.

Najlepše se Ti zahvalim za pismo. Ko bi vedel, kako se vsake Tvoje pošte razveselim, bi mi gotovo pisal pogosteje; saj to je edino, kar naju še druži. Bog ve kdaj mi boš spet odgovoril, ali kdaj boš prišel domov. Pa še takrat, vsaj bojim se tega, mi boš pravil zgodbe o plesočih derviših, o ciganski svatbi in sam Bog ve kaj boš še vse videl v tujini. Najbrž ne boš več vedel za stezé, ki jih je naredil stari srnjak v Velikem hribu, ne boš več vedel, na kateri bukvi se ujame največ polhov jeseni. Bežno se boš ozrl po goličavah, koder si, ko si bil še majhen, s sestrico pasel ovcé. Slišal boš morda, kako Ti bo nekaj odjeknilo v srcu, pa boš s silo zamoril ta glas in zopet odšel.

Ne, ne! Neumna misel! Ali Te morem tako soditi? Prišel boš domov; domača zemlja Te bo prižela k sebi, da boš z njo dihal, z njo mislil. Prisluhnil boš modrovanju očanca in boš ohranil njegovo modrost na papirju. Prisluhnil boš petju fantov in skrivnostnemu smehu deklet. Se sam boš zaukal v noč in slišal odmev od Smuke, Hinj in Ajdovca. Mogoče Ti bo skrivaj položila Amalija roko na ramo in šepnila drobne besede na uho.

»Kar je bilo, tega ni več.« boš rekel morda.

»Lahko je šel«

V nedeljo sem bil na Trški gori. Prijetna družba: Cene, Polde, Jože, Janez in jaz. O, ta Trška gora, kako je zapeljival Janez je nekje staknil harmoniko in jo ves večer nategoval pod lipo. Sonce je že davnaj zašlo in mesec se je na široko smejal v zenitu, ko smo tipali kamenje doli proti Mačkóvcu.

Večerjo smo seveda zamudili. Gospóda se je prav tedaj vračala iz kina — no, mi pa s Trške goré. Pa pravijo, da ni baš varno srečavati te gospóde, zato smo

visoko zavihali ovratnike, potegnili klobuke preko oči in zavili v neobljudeno ulico. Nad mlincem smo se ustavili in dvignili omo staro študentovsko:

Gaudeamus igitur,
iuvenes dum sumus...

Kar čudno se mi zdi, da se je tudi Cene tako razživel. Že nekaj tednov opazam, da jo skoraj vsak večer ubere po oni ozki stezi tja proti Šmihelu; naj, da hodi študirat k Maksu. Ne veš, celo zauka včasih, prav dobro poznam njegovo ukanje. Po navadi kmalu nato bije ura deset; najprej na Grmu, potem v Šmihelu, nato v kapitlju, na rotovžu in v klostru.

Pravkar so zapeli gotenski fantje. Vsak večer tako prepevajo in jih rad poslušam, drugi pa najbrž tudi. Včasih slišim, kako odpirata študentki v sosednji sobi okno. O, to so pomladanski večeri, pogosto kar čutim, da bi moral nekam iti, pa sam ne vem kam...

Iskrene pozdrave Ti pošilja

Tvoj Stefan.

Moravče 24. aprila 1935.

Skoraj bo teden dni, kar sem doma, daleč od velikih hiš, daleč od vrveža voz in avtomobilov. Kako se človek oddahne v tihi samoti! Bojim se, da sem rekel preveč. Saj ni nikoli miru v naši dolini. Že ob petih zapoje kukavica, za njo se oglasi kos in ščinkavec in sinička, pa še žolna in šoja... Sam ne vem, koliko pevcev mi poje budnico sleherni jutro. In zvečer! Slavec v meji se oglasi, ko še sonce najvišje vinske gorice obseva ter poje vso noč podoknice svoji ljubi ženici.

Kmalu bi pozabil, da je sveti Jurij danes. Danes bom šel tudi jaz v goro z motiko. Kopalni bomo v vinogradu. Do trdega mraka bo zamolklo odmeval jak železa v peščeni zemlji, zvečer pa, ko se bo po dolinah dvignil dim iz kmečkih dimnikov in bodo zateglo zalajali psi, bodo zaukali fantje, pa tudi možje. Zakurili bomo ogenj pred zidanico in ogrevali hladno vino. Ves dan smo se mučili: kopalni, kolili, vezali, sedaj bomo klepetali ob ognju in si natakali vrče. Mogoče bomo ravnali nespametno; mogoče bomo v košnji še žejni, ali se nacejali z vodo, a kdo bo zameril kmečkim ljudem. Zakaj bi kmet ne imel pravice do nekaterih veselih dni v letu! Kaj ga do gospóda učila in kazala s prstom nanj, ko pa sama prevelseljači nekatero noč, — morda v prid urbočem! — Ali ne čutiš, da je to ironija? Če se kmečki človek hoče razveseliti, se bo razveselil v vsej svoje pristnosti in nepokvarjenosti; ne bo obračal in tehtal besed; kar bo mislil, ti bo naravnost povedal — to je moštost!

Takole do desetih, pol enajstih bomo kramljali, za konec pa zapeli nekaj zdravic, fantje bodo zaukali ali nabili možnar in ustrelili, da se bo razlegalo od gorice. Žerjavico bomo posuli s prstjo in odšli v dolino k počitku, saj ob pol petih bo že zakukala kukavica v Bukovju, tedaj bo zadnji čas, da vstanemo in spet pohitimo na delo. Tako je pri nas o svetem Juriju, tako je po naših vinogradih. Dela ne zmanjka nikoli, počitka je malo, a vendar le pridi enkrat in povedal mi boš, koliko žalostnih, potrlih in zagrenjenih ljudi boš našel po naših goricah. Čemu bi se žalostili? V božjo voljo so vdani; naj pride kar koli, njih ne spravi s tira. Delo iz mraka v mrak, žuljave pesti, dobro srce in zmeraj vedro besedo v ustih.

To sem Ti napisal, da ne boš imel predsodkov o naših gornikih, kakor jih imajo mnogi, ki gledajo nanje le po zunanji pti, ne vidijo pa v njih bistva.

Za jésen Te vabim v trgatév. Pridi, ne bo Ti žal!

Lepo Te pozdravlja

Tvoj Stefan.

Dragim rojakom v tujini!

V tej številki smo Vam spregovorili nekaj besed o Tiskovnem odseku in njegovih nalogah. Kolikor je bilo v naših močeh, smo se trudili, da boste vnaprej vedeli za vse, kar se doma dogaja. Toda domovina iskreno želi, da bi ji tudi Vi povedali kaj več o svojem žioljenju.

Njen dnevnik in njegova pisma

(Dalje.)

Cassino 12. VIII. 1917. — Najdražjal Čudno tesno mi je, da ne dobim tako dolgo Tvoje pošte. Gotovo so temu vzrok prometne zveze. Ponovno se Ti zahvaljujem za vse poslano. Kdaj se Ti bom mogel hvaležnega izkazati? Lepi, idealni čas najinih sanj se nama mora vrniti, mora! Kako bi mogel brez tega upanja živet? Ne veš, ne slutiš, kako po Tebi hrepeni Tvoj...

27. VIII. — Ne čudim se, da obupavamo tisočeri pod težo današnjih dni. Kje je zapisano, da ni greh ubijati? Le kje in kako mi more to kdo dokazati? Prej za en uboj — smrt, dosmrtna ječa, danes za isto strašno dejanje še odlikovanje. Le Bog edini ima pravico jemati življenje, drugi nihče. Br, meni se kar vrti v glavi, tako sem jezna... Kar sem videla, mi ne gre iz spomina. — Na dvorišču ujetniki. Kako vpijejo nad njimi, eden jih celo pretepa surovež. Če bi mogla, potegnila bi mu bič iz rok in neusmiljeno bila po njem. Kaj so zakrivilni oni, kaj mi, da stradam, — krivci pa sede pri preobloženih mizah in se gostijo? Kje si, pravica? Zakopali so te sto klafter in še globlje v zemljo!

14. IX. — Moj zlati mi je poslal sliko. Resnejše, zrelejše poteze kot nekdanj. Vidi se mu, da ni posebno zdrav. Le očke so iste ostale, mi nov up v srcu vžgale.

Cassino 20. IX. — Moja najdražja Belina! Prejel sem več pošte, tudi paket in denar. Za vse pristrčna zahvala! Kako lepo done Tvoje besede, kako me potolažijo! Vsaka vrstica je zame bodrilo in navdilo in tvori vedno trdnjejšo zvezo med Teboj in Tvojim...

30. IX. — In konca še ne bo. Listi pišejo, da vojska lahko traja še tri leta, drugič zopet, da se lahko konča še pred novim letom. Te posle vodi res sam hudobec! — Kaj sem zvedela? Ujetnike bodo zamenjali? Da bi njega... Sama sebi ne morem verjeti; poljubljam, pritiskam njegovo sliko na srce; če bi me zdajle kdo videl, bi lahko mislil, da sem — trk... Ko veter močneje zapiha krog okna, že mislim, da nekdo prihaja. Kaj, če bi prišel on! Vsa sem, kot da bi ga vsak hip pričakovala.

Cassino 15. X. — Srčno ljubljena! Kakor govore, pojdem bolj proti severu. Naslov Ti pošljem, zato mi ni treba sem pisati, niti česa pošiljati. Morda se vendar kmalu vidiva; in najina sreča bo cvetela, cvetela.

2. XI. — Vsi sveti. Verne duše. — Na pokopališču je bilo tako žalostno. Našega groba ni več. Vojaštvo je pustilo le novejšje grobove in one z ograjami. Molila sem in jokala.

4. XI. — Trud, ki sem ga imela z režijo igre »Mlinar in njegova hči«, je bil obilno poplačan. Igrali vsi zelo dobro, nekateri, posebno v glavnih vlogah, izvrstno; obisk najboljši — nabito do zadnjega prostora.

12. XI. — Zahvalna nedelja. — Zahvaliti se moram, tudi meni je delilo do brotno nebo toliko dobrot. V jutru si bil moj sladki Gost... Nič ni potrkavalo, vojska nam je vzela vse, tudi zvonove.

19. XI. — Brat je prišel za nekaj dni na dopust. Ima bolne oči. Vsi smo tako veseli. Kdaj prideš ti, moj ljubi?

25. XI. — To življenje — ali je še življenje? Samo razburjenje, nemir, skrb, žalost od jutra do noči. Spanje — same grozne sanje. Pa me vprašujejo, zakaj sem žalostna, in pravijo: »Še vaš smeh pride skozi solze,« in prav imajo.

(Dalje.)

O. Kazimir Zakrajšek:

Na obisku v ameriški Sloveniji

(Dalje.)

Pogrešal sem pa zelo pokojnega Pavla Schnellerja, bivšega predsednika KSK Jednote, ki je mnogo delal za ameriško Slovenijo, in prav tako pokojnega Franceta Gasparija, ki je bil pravi apostol katoliškega tiska v Clevelandu.

Druga velika župnija, tudi skoraj ob St. Clairju, je v bivšem predmestju Collinwoodu, ki je sedaj v mestu. Ustanovil jo je pokojni župnik Fr. Pakiž. Danes

jo vodi msgr. Hribar. Tudi tu imajo veliko slovensko šolo in lep narodni dom. Še bolj proti vzhodu, v isti smeri, je slovenska župnija sv. Kristine, katero pa je ustanovil Hrvat o. Venceslav Vukonić, dalmatinski frančiškan. Sedaj župnikuje tam g. Anton Bombač, doma iz Rakeka. Tudi tu je slovenska šola, ki jo vodijo mariborske šolske sestre. To je še nova župnija in je že zunaj mestnih meja, dasi se drži mesta. Danes se kraj imenuje Euclid.

Cetrta župnija — sv. Lovrenca — je na južni strani mesta v bivšem predmestju Newburghu (Novi grad). To je bila druga slovenska župnija v Clevelandu in jo je ustanovil g. France Kerže. Danes je tu župnik znani ameriški Slovenec, kakonik g. Oman. Tudi ta župnija ima veliko slovensko šolo. V bližini Clevelanda je mesto Lorain s slovensko župnijo sv. Cirila in Metoda in slovensko šolo. Ustanovil jo je pokojni slovenski pesnik g. Andrej Smrekar, čigar pesmi so se pa izgubile. Baje so bile ob njegovi smrti ukradene. Tudi v Lorainu imajo lep narodni dom. Ker sem bil tam nekaj časa župnik, sem z veseljem obiskal tudi to naselbino, kjer sem pozdravil sedanjega župnika, g. Milana Slajeta, ki je duhovni vodja Slovenske ženske zveze in mnogo piše v njeno glasilo »Zarje«, ter več odličnih Slovencev, kakor g. Ambrožiča, g. Jožeta Sveteta i. dr.

V Barbertonu je majhna slovenska naselbina, pomešana s Hrvati. Sedaj je tam župnik Hrvat. Prej je vsa leta župnikoval Slovenec.

V vsej državi Ohio je brez dvoma nad 100.000 Slovencev. Zato ni čudno, če zahtevajo, da je v Clevelandu konzul, ki je pa samo častni, vsekdar Slovenec. Sedaj je bil že imenovan Slovenec dr. Jakob Mali, ki je po rodu Clevelandčan, po poklicu zobni zdravnik, mlad in zelo delaven.

V Clevelandu izhaja poleg dnevnika »Ameriške Domovine«, tednika »Glasila KSK Jednote«, in mesečnika »Zarje«, še dnevnik »Enakopravnost«, ki je pa svetovnonazorno v nasprotnem taboru. Nekaj časa je bila socialistično usmerjen. Tudi uredništvo »Enakopravnosti« sem obiskal, da sem pozdravil urednika, s katerim sem se zlasti pogovoril o skupnem delu vseh Slovencev za našo narodno obrambo in naš obstoj. Predsednik g. Gril in urednik g. Sabec sta me zelo ljubeznivo sprejela. Govorili smo tudi o slovenskem izseljenskem muzeju, ki so ga prav tedaj ustanavljali rojaki v Slovenskem narodnem domu. Oba gospoda sta bila mnenja, da je trenutno varneje, da ostane vse muzejsko gradivo še v Clevelandu, kar je gotovo res, vsaj dokler se razmere v Evropi ne uredijo.

Ko sem se vračal z zapada, sem še enkrat obiskal Cleveland, kjer sem se sestal s predsednico Slovenske ženske zveze, go. Prislundovo. V hotelu Plevnik smo imeli majhen skupni obed, katerega so se udeležile vse kulturne delavke Clevelanda z g. Grdinom in dr. Malijem. Tu sem videl, kako mnogo je še slovenskega duha tudi v mlajši ženski generaciji. Voditeljica deklških krožkov, gospodična Kure, sicer težko govori slovensko, zato pa ni nič manj navdušena Slovenka. Sklenile so takrat, da bodo slovensko narodno nošo vpeljale kot uradni kroj vseh deklških krožkov. »Z narodno nošo hočemo gojiti tudi slovenskega narodnega duha med ameriško žensko mladino,« so rekle. Gotovo zelo vesel pojav za vse Slovence. Upamo, da bodo to tudi izvedle v celoti.

Iz Clevelanda sem se odpeljal v Chicago.

(Dalje.)

Jože Premrov.

Verski in narodni voditelji naših izseljencev

Naši rojaki, ki že od leta 1831. odhajajo z rodne domače grude za kruhom, so se razkropili po vsem božjem svetu. Kot čebele po med, tako so odhajali; kjer je bil boljši zaslužek, tam so se naseljevali.

V domovini se skoro nihče ni zanje zmenil. Sami so nesli v mrzlo tujino pridne roke, ki so v zadnjih petdesetih letih ustvarile dobrine, s katerimi se danes ponašajo tuji mogočni narodi.

V zadnjih petdesetih letih, ko so se naseljevali v večjih skupinah, je bilo med njimi narodno in kulturno življenje zelo živo in razgibano, odkar pa so se te

skupine začele rahljati, je ginila tudi narodna zavest in tudi vezi z domovino so umirale.

Kdor vsaj bežno pregleda zgodovino našega izseljenstva, se mora čuditi, da so se naši ljudje tako kmalu prilagodili novi domovini, delu in tudi šegam in navadam.

Prvo, kar je bilo, so si naši ljudje v tujem svetu ustanovili razna kulturna, podporna, narodna in verska društva, ki so bila in nekatera so še danes prava ognjišča verskega in narodnega življenja. To delo je bilo možno in uspešno po vseh večjih slovenskih naselbinah. Vsega je bilo: sredstev in dobre volje, manjkalo pa jim je dobrih verskih in narodnih voditeljev. Zavedati se moramo, da se pri nas ni izseljevalo izobraženstvo, pač pa v pretežni večini kmečko ljudstvo. Zato se ne smemo čuditi, če slišimo žalostne trditve, da se nam danes na stotisoče naše izseljenske krvi utaplja versko in narodno v tujini.

Ce bi bila domovina v letih izseljevanja posvečala našim rojakom več ljubezni in skrbi, zlasti v tem, da bi se bili naši ljudje v tujini skupno naseljevali po raznih kontinentih in državah in če bi bili z njimi odšli tudi duhovniki, bi bila versko in narodno življenje povsem drugačno kot je pa danes.

Nihče ne more prav umeti, kaj pomeni med našimi izseljenci domač duhovnik, če ni že sam občutil vse teže tujine. Tujina je našim ljudem mačeha, pa čeprav jim marsikje reže bel kruh. Naši ljudje brez vodnikov so tudi brez varstva. Tujina jim pije moči, in ko jih je izpila, jih prepusti kajkrat njihovi usodi. Obupna so poročila naših rojakov, zlasti iz zapadne Evrope, ki jih prejema Rafaelova družba in Ljubljani že vsa leta svojega obstoja.

Izseljski duhovnik mora biti vsem vse: dušni pastir, narodni delavec, režiser, pevododja, učitelj, organizator in posredovalec med delavcem in delodajalcem. Delo izseljenskega duhovnika je težko in velepomembno v vsakem oziru. Vse one kolonije po svetu, ki imajo domačega duhovnika, lahko smelo trdimo, so v vsakem in narodnem oziru zelo lepo urejene. Poglejmo samo one kolonije v Franciji, kjer so pred vojno delovali naši duhovniki! Prava verska in narodna pomlad je bila med njimi! In v USA poglejmo! Tam deluje danes nad 100 slovenskih duhovnikov. Ponosne hiše božje, narodni domovi, šole, razna verska in narodna katoliška društva, časopisi in revije! Kdo jih je zgradil in ustanovil? Pridne slovenske roke po prizadevanju in navodilih duhovnikov. Požrtvovalni slovenski duhovniki so za našo kri v tujini božji blagoslov. In ko bi imeli več podpore in zaslombe v domovini, koliko več bi bili še storili! Naši rojaki, pa kjer koli po svetu so, ljubijo domačega duhovnika kot očeta in najboljšega svetovalca v vsakem oziru.

Po sedanjih razmerah sodeč, ne bo pri nas izseljevanje nikoli prenehalo, zato pa mora biti naša prva skrb, da bomo vodili izseljevanje in naseljevanje smotno: v prvi vrsti moramo paziti na to, da se bodo naši ljudje naseljevali skupno.

Z izseljenci pa pošljimo tudi duhovnike. Po vseh državah, kjer bivajo naši rojaki, čaka zdaj še neobdelano misijonsko polje, ki ga bomo morali čimprej obdelati, če nečemo, da nam nad pol milijona naše izseljenske krvi popolnoma za vedno ne utone v tujih morjih. Pereče izseljenske vprašanje je tudi zelo važno misijonsko vprašanje.

Vedno, ko se v molitvah spominjamo vseh naših dragih rojakov, ki so kri naše krvi, meso našega mesa, se še prav posebno spomnimo naših požrtvovalnih verskih in narodnih delavcev — izseljskih duhovnikov!

Prelepi spomini na počitnice v domovini l. 1938.

Štiri lepe dni sem bil v Grosuplju. Potem pa sem kupil vozni listek za Crnomelj. Dve uri sem se vozil z vlakom in bil sem na svojem cilju. Lepa vožnja je bila. Precej v drugem svetu sem bil, ko je vozil vlak v gorjanskem predoru »Bela krajina«. Tu hiše, velike, vinski griči in veliko drugega. Lepe njive s koruzo, krompirjem in žitom. V Crnomlju sem nekaj jedel v gostilni in sem šel naprej. Srečal sem delavce, ki so prišli z nove ceste, rudnika in žage. Nekaj lepega je bil nov most nad dvema potokoma, močan in modern. Potem pa sem šel v vas Lahinja bliži Dragatuš, do svojih sorodnikov. Lepo so mene pozdravili. Precej sem nekaj za jest dobil. Franc je s kolesom prišel iz rudnika. Po večerni uri smo šli po hribih. Gledali smo polje in druge reči. Pozno smo šli spat.

V petek smo šli do Tribuč, vas blizu Crnomlja. Dve uri smo hodili peš. Tribuč je rojstni kraj moje matere. Moja mati je pomislila, kje so stanovanja in hiše njenih součencev. 50 let ona ni bila doma. Ona pa je vedela za vsa imena hribov in cest. Pri nekem starem sorodniku smo nekaj jeli in pili. Tudi stare cerkve smo obiskali. Pri grobu naših starih staršev smo nekaj molili. Gledali smo tudi zvonove, s katerimi je moja mati pred 50 leti zgonila. Stare znance smo tudi srečali. Veliko novih hiš so zidali in tudi novo šolo imajo v Tribučah.

Ljudje so imeli veliko dela na njivah in travnikih. Od petih smo šli nazaj. In še enkrat smo pogledali preljubo cerkvo, drago moji materi; bliščala se je v večernem soncu.

J. Mlakar,

Hochheide, Kronenstr. 64 — Nemčija.

Ta opis je eden svetlih zgledov ljubezni, ki jo naša mladina po širnem svetu goji do svojega materinega jezika. V njem glejte prvi samostojni poizkus navdušenega, dobrega našega fanta v Nemčiji, ki je kolaj začel obiskovati slovenski nedeljski tečaj. Vse, kar na našega človeka, ko pride iz tujine, ob doživetju naše lepe domovine najbolj vpliva, kar mu je predvsem tako novo, to je izrazil in narahlo označil s temi preprostimi stavki tale slovenski fant. Marsikaj bi še napisal, ko bi dobro slovensko povedati znal. »Mi znamo lepše napisati,« boste rekli... Toda pomislite, da ta vaš tovariš daleč od domovine — sliši skoraj samo tujo govorico! Velika je njegova volja, ko izkoristi nedeljski počitek za to, da si ohrani največji zaklad, ki ga je Bog dal človeku: materinski jezik!

Opis je poslala iz Nemčije učiteljica gdč. Marija Ažmanova, ki vodi tudi gori omenjeni nedeljski tečaj za odrasle, obenem s spisom pa še »pozdrav z daljnih tal vsem«.

P O N A Š I D O M O V I N I

Slovinci v Osijeku. — Družbi sv. Rafaela v Ljubljani! — Šele danes se Vam zahvaljujem za poslano mi knjigo, katere sem v redu prejel in vse oddal društvu, ki se Vam bo še posebej zahvalilo. Nismo napravili po Vaši želji, da bi knjige razdelili med poedince, temveč je društvo sklenilo, da jih obdrži za svojo knjižnico, ki je še skromna. Zato lahko upravičeno rečemo, da so prav Vaše knjige temelj naši knjižnici. V društvenih prostorih so na razpolago vsem tukajšnjim Slovincem in bodo tako koristile celoti. — Društvo je tudi sklenilo na odborovi seji,

da pristopi kot član k Izseljenski zbornici in boste v kratkem dobili dopis in prijavo za članstvo. Kakor sem Vam zadnjič pisal, je društvo zelo delavno in se trudi, da zbere vse tukajšnje Slovence v svoje okrilje. Dne 6. aprila smo priredili društveno zabavo s šaljivo igro »Burka jezičnega doktorja«, ki jo je izvedel društveni igralski odsek (Rupnik, Profenik, Prašnikar, Zajšek, Leben). Prav lepo je ob tej priložnosti recitala tudi mala Grudnova. Zabava je uspela moralno in gnotno, a še bolj moralno, kar nas tudi prav veseli. V kratkem namerava dru-

štvo prirediti izlet v bližnjo okolico Osijeka. Ni sicer še odločeno, kam, vendar pa bržkone tja, kjer žive Slovenci, da se med seboj seznanimo in porazgovorimo. Veselilo bi nas, da bi tudi v »Izseljenskem vestniku« napisali o tem kako vrstico. Velikonočni prazniki, društvene prireditve, vrh tega pa še potovanje me je oviralo, da Vam nisem utegnil prej

pisati. Se enkrat se Vam iskreno zahvaljujem za knjige.

S pozdravom!

Drofenik Franc.

(Ker smo hoteli dopis, ki je datiran z 22. aprilom, objaviti v celoti, ga v zadnji številki zaradi ozkega prostora nismo več mogli in prosimo g. dopisnika, da to blagohotno upošteva. — Ur.)

R A Z N O T E R E V E S T I

Napredovanja v diplomatski službi. V imenu Nj. Vel. kralja so z ukazom kr. namestnikov in na predlog zunanjega ministra med drugimi napredovali: v 4. skupino 1. stopnje dr. Vladimir Rybař, svetnik 4/2 kr. poslanštva v Washingtonu; Vladimir Šaponjić, generalni konzul 4/2 v Trstu; Branislav Dimitrijević, generalni konzul 4/2 v Düsseldorfu; Bogdan Smiljanić, generalni konzul 4/2 v Metzju; v 4. skupino 2. stopnje Milan Radojević, tajnik 5. skupine gen. konzulata v Trstu.

V San Franciscu, USA, bo letos, kakor smo bili obveščeni, naše zunanje ministristvo osnovalo karierni konzulat.

Premestitev. S kraljevim ukazom je premeščen višji pristav in izseljenski odposlanec v Bruslju g. Janko Švajcer v ministristvo za socialno politiko in ljudsko zdravje v Belgradu.

Naši izseljenci po zapadnih evropskih državah so zaradi tamkajšnje vojne zašli v zelo težak položaj. Družba je naprosila kr. bansko upravo, da se zavzame zanje in jim nudi pomoč. Tudi pisarna je v stalnih stikih z njihovimi voditelji, da jim po svojih močeh pomaga v teh težkih razmerah.

Urejevanje slovenske izseljenske službe je predmet mnogega preučevanja, povesovanja in dopisovanja v naši pisarni. Vse je kazalo, da se bo izseljenska služba za Slovenijo prenesla iz Belgrada v Ljubljano, kar je neogibno potrebno. Vendar pa je nastal zadnje čase v tem pogledu zastoj. Eno je gotovo: s tem tpi naše izseljenstvo in ves slovenski narod veliko škodo, saj smo v tem pogledu bili vsa leta zapostavljeni. Še mnogo truda bo, preden se bo tudi to vprašanje uredilo. Slej ko prej bo Družba sv. Rafaela nadaljevala z delom v tej smeri.

Dosedanja Zveza izseljenskih organizacij (SORIS) v Zagrebu se je v aprilu, kakor smo že poročali, preosnovala v Hrvatsko izseljensko zvezo. Ustanovila pa se

bo nova državna izseljenska zveza, ki bo vključila slovensko, hrvatsko in srbsko zvezo in nadaljevala delo bivšega SORIS. Zadevnih posvetovanj v Zagrebu sta se v imenu Družbe sv. Rafaela udeležila g. Jožko Rozman in g. tajnik.

Izseljenske denarne pošiljke iz Nemčije ustavljene. Izseljence, ki so pustili v Nemčiji svoje prihranke v upanju, da jih bodo slej ali prej lahko spravili domov, je težko prizadelo obvestilo, da je to sedaj povsem izključeno zaradi strogih deviznih predpisov odnosno pomanjkanja deviz. Mimo tega Nemčija letos tudi ne bo sprejemala delavcev, ki bi hoteli denar pošiljati v svojo domovino.

Ugodnejši tečaj za izseljenske devize. Na pristojnih mestih v Belgradu je bilo načelno sklenjeno, da se za zamenjavo denarnih pošiljk, ki jih pošiljajo izseljenci svojim rodbinam v Jugoslavijo, priznajo ugodnejši devizni tečaji. Ta ukrep ima namen omogočiti rodbinam izseljencev, da dobe približno dejansko protivrednost deviz, ki jih prejemale od svojih sorodnikov-izseljencev. Kajti po sklepu deviznega odbora pri Narodni banki se bo spremenil dosedanja način prodaje tako, da bodo v prihodnje dobili prodajalci izseljenskih deviz eno tretjino v transfernih dinarjih, dve tretjini pa v devizah (doslej eno četrtino v transfernih dinarjih). Bržčas bo to vprašanje že v kratkem veljavno rešeno.

Na kmečko-delavskem taboru v Soboti, ki je zbral tisoče prekmurskega ljudstva, sta govorila mimo drugih tudi prof. Puš, predsednik Mladinske kmečke zveze in prof. Potokar o prekmurski zemlji v zvezi z izseljenstvom.

G. svetnik Jožef Klekl se je z uvodnim pismom 5. maja poslovil od »Novin Slovenske krajine«, ki jih je pred 27 leti ustanovil in nato vse doslej vodil in urejeval. Začasno je prevzel uredništvo bivši izseljenski duhovnik v Franciji g. Ivan Camplin.

Izseljenski muzej naše Družbe se je pomnožil za 205 predmetov, in to raznih listin, slik, izseljenskih časopisov, ki smo jih dobili iz zagrebškega izseljenskega muzeja od bivše Zveze izseljenskih organizacij. Pričakujemo pa v kratkem še več slik in grafikonov.

V Buenos Airesu je pričel izhajati hrvaški katoliški mesečnik »Obnova«.

Okrog 20.000 italijanskih izseljenskih rodbin s 70.000 rodbinskimi člani se je vrnilo lani iz tujne domov. Po izjavi ministra grofa Ciana bo italijanska vlada to število skušala letos še zvišati.

11.000 italijanskih izseljenskih otrok bo letos prišlo na počitnice domov v Italijo, kjer jih bo poseben odbor razvrstil po 12 obmorskih in gorskih kolonijah.

Naročnikom v Belgiji in Holandiji ter ostalih okupiranih pokrajinah te številke »Izseljenskega vestnika« nismo poslali, ker ne vemo, ali bi jo prejeli zaradi tamkajšnjih neurejenih razmer. Tudi v prihodnje ga ne bomo pošiljali, dokler ne dobimo novih naslovov, odnosno obvestila, naj ga zopet pošiljamo.

N A Š I P O S V E T U

Zedinjene države

Slovenska dobrodelna zveza slavi letos 30-letnico obstoja. Ustanovljena je bila samo za državo Ohio, ker je tu največ Slovencev strnjeno naseljenih. Z novim letom je zveza razpisala jubilejno kampanjo, ki bo trajala do kraja oktobra. 25 let je bila »Ameriška Domovina« kot njeno glasilo, zdaj pa ima svoj lastni »Glas SDZ«. Glavni predsednik je g. Josip Ponikvar.

Družba sv. Družine, podporna organizacija s sedežem v Jolietu, je ob svoji 25-letnici (ustanovljena leta 1914., uradno priznana 14. maja 1915) razvila jubilejno kampanjo za vse letošnje leto. Doslej je izplačala že nad četrt milijona dolarjev raznih podpor. Skupno premoženje je znašalo na kraju lanskega leta skoraj 84.000 dolarjev, članov pa je štela v obeh oddelkih 1583. Predsednik je g. George Stonič, kot uradno glasilo pa uporablja »Amerikanskega Slovenca«.

Gibanje za združitev slovenskih podpornih organizacij. Na združitveni konferenci med Slov. svobodomiselnim podp. zvezo in Jugosl. katol. jednoto v Slov. nar. domu v Clevelandu 26. in 27. marca, so se zastopniki obeh jednot izjavili, da so resno pripravljeni delovati za združitev. Zastopniki SSPZ pa so k temu dodali še to, da so pooblaščenji pogajati se tudi s Slov. nar. podp. jednoto glede združitve. Gibanje je torej sedaj omejeno na te tri jednote. Seveda se bo to vprašanje rešilo šele na konvencijah prizadetih organizacij. Za SSPZ se je ta konvencija vršila 19. maja v Clevelandu, za jugosl. kat. jednoto pa bo 9. septembra v Waukeganu, nakar bo šele padla odločitev med obema na skupni združitveni

konvenciji. — Na naslednjem združitvenem sestanku, med Slov. svob. podporno zvezo in Slov. nar. podp. jednoto v dneih 11. in 12. aprila so zastopniki teh dveh idejno najsorodnejših jednot dosegli načelni sporazum v vseh glavnih medsebojnih vprašanjih.

Slovensko hranilno in posojilno društvo v Johnstownu, Pa, ki posluje že 25 let, je bilo edina slovenska denarna ustanova v Pensilvaniji na zadržni podlagi, dokler ni bil ustanovljen enak zavod v Canonsburgu. Društvo je pod državnim nadzorstvom. Premoženje je lani znašalo 220 tisoč dolarjev.

Za novo slovensko cerkev sv. Lovrenca v Clevelandski okolici so otroci zbrali 580 dolarjev za svoje okno s sliko Jezusa, ljubitelja otrok.

Nov slovenski duhovnik. — 7. marca je bil v Rimu, kjer je zadnja 4 leta študiral na ameriškem kolegiju, v maščnika posvečen g. Jurij Spehar, sin slovenskega trgovca v Crested Butte v državi Colorado.

»Napredne ameriške Slovenke« slave letos 5-letnico svoje organizacije. Organizirane so v šivalnih, gospodarskih in športnih krožkih, katerih delovanje se izraža predvsem v prirejanju predavanj.

5916 novih državljanov USA se je rodilo v Jugoslaviji.

Argentina

Pismo z južne zemlje

Tragična zgodba našega izseljenskega duhovnika g. Jožeta Kastelica je sedaj že gotovo dejstvo. Ves dogodek je še vedno zamotan v neko temo, kajti izjave posameznih, ki so podali poročila o tem,

se ne strinjajo povsem. Vzrok je v tem, ker skušajo soudeleženci ekspedicije sami sebe kar možno oprati in tako vso odgovornost odkloniti od sebe.

V vsem je popolnoma nedvomno to, da je ostal g. Jože na Akonkagvi, bodisi da je postal žrtev viharja, ali pa je zmrznil. Prihodnje leto ga bodo nemara dobili na vrhu, kamor je hotel za vsako ceno ponesti križ. Ni izključeno, da je to svojo namero izvršil, a na vrhu je potem zadremal v spanju, iz katerega se ni več prebudil. Bil je v vsem svojem življenju neizprosno neodjenljiv pri tem, kar se je namenil in tako je vztrajal tudi to pot in pač ni hotel odnehati, ko je bil že samo kakih 100 m pod vrhom 7.050 m visoke gore, najvišje v vsej Ameriki.

Na samo Veliko noč smo imeli zanj sv. mašo, katero bi moral imeti on sam.

Tako lepe načrte sva imela v mislih. Nameravala sva se zavzeti za organizacijo slovenske kolonije v Ekvadorju, kjer so baje na razpolago lepe zemlje v zelo ugodnih okoliščinah. Sedaj je pa legel v grob tudi ta najin načrt, ker jaz sam ne bom mogel ničesar storiti.

Tukajšnje časopise se je s tem dogodkom zelo mnogo ukvarjalo. Najbolj točno je poročal o dogodku dnevnik »Pueblo«, športni list »El Grafico« je pa napisal ob tej priložnosti več besed tudi o slovenskih planinah in planinskem športu.

Pokojni g. Jože je bil velik prijatelj snežnih planin. Bile so mu simbol domovine, ki jo je tako tople ljubil in kos domovine je videl v snežni Akonkagvi. Tako silna je bila njegova ljubezen do domovinskih snežnih orjakov, da so ga zmotile gore. Žal se za tako pot ni primerno pripravil, kajti višinski zrak ni za naša pljuča. Ostali soudeleženci ekspedicije so bili v gori že ves mesec in so se naučili že dihati v spremenjenem ozračju, g. Jože je pa hotel kar z enim samokom premagati Akonkagvo, kar se ne bo nikdar nikomur posrečilo.

Bil je prijatelj belih plenik. Sedaj pa mu same bele snežinke krase nepoznani grob. Naj v miru počival!

Imeli smo pa še novo tragedijo. Dne 15. aprila je pridrla taka silna povenjen, kakor je Río La Plata ni povzročila že 120 let. Voda je narastla za 475 m nad normalo in je lesene hiše na bregu pomedla brez sledu, v zidanih je segala do stropa na najnižjih mestih. Tudi mnogi naši ljudje so v živo prizadeti. Večinoma so naši izven ozemlja, koder je razdirala voda. Vendar je prizadeti kakih 100 slovenskih družin in danes še ne moremo niti vedeti, koliko. Najhujeje je bilo v Boki in na Dock Sudu, koder živi nekaj

tisoč dalmatinskih družin. Povodenj je zahtevala tudi kakih 50 smrtnih žrtev. Koliko prehlada je ostalo, tega ne bo mogel nihče presoditi. Utonilo je mnogo perutnine in prašičev. V vsem je povodenj prizadela gotovo pol milijona ljudi. Saj je med prizadetimi celo naše društvo »Slovenska krajina«, ki je imelo v svojem lokalu en meter vode. Harmonij smo srečno rešili na mizo, knjige so se pa napile vode.

Ko bi ne pomagali policija in požarna bramba, ki je napela vse sila, bi bilo na tisoče človeških žrtev.

V našem društvenem življenju je tudi nekaj novic. »Slovenska krajina« lepo deluje. Sedaj ima že 132 članov, ki so večinoma Prekmurci, a ne izključno. Pokazali so zelo dobro voljo in kar je največ: zaupajo mi. Zame sicer čast, toda tudi dolžnost. In prav zaradi tega društva bi bilo zelo potrebno, če bi se mogel dobiti kak duhovnik, ki bi mi prišel na pomoč.

Slovenski dom se je pa lepo konsolidiral. Za predsednika je bil izvoljen naš organist Ciril Jekše, mož, ki uživa spoštovanje vseh resnih ljudi. Pod njegovim vodstvom je zacvetelo društveno življenje in se zbira spet zdrava slovenska mladina v Slovenskem domu.

Tudi šole so začele lepo delovati z novim šolskim letom.

Janez Hladnik.

Obenem s tem pismom je g. Hladnik poslal za naš izseljenski muzej tudi izrezke iz nekaterih argentinskih časopisov o pokojnem g. Kastelicu. Iz vseh veje iskreno sočutje, s katerim je argentinska javnost sprejela vest o tragični smrti slovenskega izseljenskega duhovnika. Tako je že v pismu omenjeni športni tednik »El Grafico« z dne 19. aprila posvetil njegovemu spominu celo stran, ki jo krasita sliki g. Kastelica kot duhovnika in kot planinca sredi vrhov Julijskih Alp, medtem ko tretja slika prikazuje Aljažev stolp. Peseben del članka je namenjen Sloveniji, ki jo imenujejo »idealno deželo« in ji posveča nenavadno tople besede. V njenem delu je opisano življenje »velikega duhovnika«, vse do »tragičnega zaključka, ki ga globoko obžalujemo...«

Nadalje so še članki v listih »El Pueblo«, »La Razon«, »El Mundo«, »La Prensa« in »La Nacion« s točnimi popisi dogodkov pred smrtjo, razglabljanjem o vzrokih, ki so privedli do te nesreče. Življenjepisi, vsi pa polni občudovanja in simpatij do pogumnega planinca, ki je še s svojo smrtjo proslavil slovensko in jugoslovansko ime.

Francija

Chapelle Baton (Vienne) — 29. apr. 1940.
— Zelo nas je razveselilo, ko nas je te dni obiskal naš priljubljeni izseljenski duhovnik g. Stanko Grims. Prinesel je združbe z obiska med rojaki, ki žive zdaj po raznih delih države. Razdelil nam je tudi »Izseljenski vestnik«. Kajti sedaj, odkar živimo kot begunci, si ne moremo naročiti iz domovine še drugih časopisov.
— Zelo razveseljivo vest nam je prinesel »Izseljenski vestnik«, da je namreč končno ratificirana delovna pogodba. Vsa čast tistim, ki so se v resnici trudili in delali, da se je to doseglo. — V tem okraju smo raztreseni po vaseh: izseljenci, upokojenci, invalidi, onemogli, bolniki in delavske vdove, skratka tisti, ki smo pred osmimi meseci morali nenadoma bežati iz premogovnih revirjev v Loreni. Kar se tiče vojne nevarnosti, smo tu — hvala Bogu! — precej varni. — Zelo nas je torej s svojim obiskom razveselil g. Grims, ki se zelo trudi, da obišče, če mu je le mogoče, svoje rojake, pa čeprav na najbolj oddaljenih kmečkih posestvih. — Otroci izseljencev obiskujejo v vsakem kraju vaške ljudske šole, dočim so v Loreni obiskovali tudi slovenske, kjer je poučeval neutrudni učitelj g. Jankovič. Vedno se spominjamo krajev, kjer smo nekateri po 10 in tudi po 20 ali več let služili kruh zase in za svoje družine, nekateri so tudi mnogo poslali v domovino od svojega zaslužka. Vsi pa smo imeli lepo pohištvo in dosti obleke. Nenadna vojna vihra nas je pognala, da smo morali s culo pod pazduho peš zapustiti te kraje in vse, kar smo si v dolgih letih s težkim trudom nakupili. Za silo je tudi tukaj doslej še šlo. Družine z otroki in za delo nesposobni smo za prehrano dobivali in še dobivamo malo podporo kot begunci. Težje pa je glede obutve in obleke. — Pozdrav vsem slovenskim rojakom v domovini in širom sveta!

Grčar Alojzij.

„Izseljenski vestnik“ in naše šole

G. Bratkovič Anton, upravitelj na drž. ljudski šoli v Pirešici, p. Zalec, nam med drugim piše:

»Zelo ste me razveselili z „Izseljenskim vestnikom“. Cudim se, da ga doslej še nisem naročil. Vsaka šola bi morala biti obvezna naročnica tega lepega in koristnega lista za mladino...«

Izvršujemo narodni in verski izseljenski apostolat!

Naši sezonski izseljenci v dolgi dobi desetih mesecev ne slišijo in ne bero slovenske besede. Tudi v cerkvi jim ni dano, da bi jo čuli. Zelo veliko narodno in versko apostolsko delo bi mogli zato izvrševati posamezniki, prav tako pa tudi vsa naša društva, če bi jim vsaj od časa do časa pošiljali prebrane časopise in revije. Predvsem naj bi vsaka župnija, kolikor je v njenih močeh, skrbela za svoje župljane, ki so odšli v tujino. Ker pa je teh izseljencev iz nekaterih župnij, posebno v Slovenski krajini, preveč in bi župnije same tega ne zmogle, zato Družba sv. Rafaela z vsceljem pošlje vsakomur, ki bi hotel pri tem delu sodelovati, po enega ali več naslovov naših sezonskih izseljencev. Nekaj dinarjev na mesec — in opravljeno bo delo, od katerega bo imel korist ves narod.

Lepo prosimo!

Družba sv. Rafaela je to prošnjo objavila že v »Slovincu«. Vsem, ki so se že odzvali — med njimi kot prva ga. prof. Piskernikova — iskrena zahvala!

Vsa prosvetna društva, ki delujejo izven ljubljanske in mariborske škofije, pa vršijo narodnovzgojno delo med Slovenci, propagirajo knjižnice, širijo narodno zavest s predava. ji, igrami, se vljudno naprošajo, da pristopijo k naši zvezi v Ljubljani, ki jim bo v vsakem primeru nudila gotovo pomoč.

Prosvetna zveza v Ljubljani.

Zadružna gospodarska banka

izvršuje denarna nakazila,
kupuje in prodaja valute, vuov-
čuje dolarske in druge inozemske
črke po najugodnejših pogojih.
Sprejema vloge na knjižice in
na tekoče račune ter jih izpla-
čuje vsak čas brez omejitve.

Ljubljana
Bled
Kranj
Maribor
Novi Sad
Split

Urejuje ameriške zapuščine
Izseljencem je na razpolago v
vseh denarnih zadevah ter jim daje
potrebne informacije brezplačno